

ZAKRES I CZĘSTOTLIWOŚĆ BADAŃ PROFILAKTYCZNYCH DO CELÓW KODEKSU PRACY – MATERIAŁY DLA SŁUŻBY MEDYCYNY PRACY

NARAŻENIE NA CZYNNIKI NEUROTOKSYCZNE

W przemyśle istnieje wiele substancji toksycznych mogących uszkadzać układ nerwowy, często z uszkodzeniem innych narządów. Nastąpić to może wskutek świadomego lub przypadkowego narażenia na działanie czynnika szkodliwego, skutkującym ostrym lub przewlekłym zatruciem. Ostre zatrucia przemysłowe są domeną toksykologii. Profilaktyka przewlekłego działania szkodliwych czynników w środowisku pracy, a co za tym idzie chorób zawodowych wskutek przewlekłego zatrucia jest istotą działań specjalisty medycyny pracy i lekarzy specjalistów z innych dziedzin z nim współpracujących. W praktyce, liczne substancje chemiczne powodują powstanie nieraz identycznych zespołów objawów. Obraz kliniczny działania czynników neurotoksycznych jest nieswoisty – tzn. te same lub podobne dolegliwości i objawy występują pod wpływem działania szeregu innych przyczyn.

Obraz kliniczny ze strony układu nerwowego przewlekłej ekspozycji na czynniki neurotoksyczne przejawia się w formie 3 zespołów chorobowych:

- zespołu rzekomo-neurastenicznego,
- encefalopatii,
- zespołu polineuropatycznego,

których objawy są podobne niezależnie od czynnika szkodliwego.

Encefalopatia wskutek przewlekłej ekspozycji na związki/substancje neurotoksyczne może objawiać się wielopostaciowością objawów, co wynika z ich oddziaływania na układ nerwowy, jako całość. W niektórych, przewlekłych zatruciach zawodowych w obrazie encefalopatii dominuje **zespół pozapiramidowy** (np. zatrucie manganem, niekiedy tlenkiem węgla lub dwusiarczkiem węgla) ze znamionami z powolnieniem ruchowym, hipomimią i wzmożeniem napięcia mięśniowego oraz drżeniem rąk.

Zespół mózdkowy jest najbardziej znamieny dla przewlekłego zatrucia organicznymi związkami rtęci. W badaniu neurologicznym osiowymi objawami są zaburzenia równowagi, niezdolność do chodu, zaburzenia chodu. Częstym objawem neurotoksyczności czynników szkodliwych na stanowisku pracy są zawroty głowy. Część z nich wynika z uszkodzenia obwodowego układu równowagi, ale wielokrotnie są pochodzenia ośrodkowego.

Postęp technologiczny jak też poprawa warunków pracy, opieka profilaktyczna nad pracownikiem sprawiły, że obecnie encefalopatie i polineuropatie zawodowe spotykane są znacznie rzadziej, a ich symptomatologia stała się uboższa, przebieg kliniczny bardziej skryty i łagodny.

Opieka profilaktyczna nad pracownikiem

W trakcie badania lekarskiego pracownika ekspozowanego na czynniki neurotoksyczne należy zwrócić szczególną uwagę na:

- Występowanie objawów rzekomonerwicywych;

- Czy występowanie objawów zespołu rzekomonerwicowego jest wyłącznym problemem medycznym, czy też współistnieją inne zaburzenia w sferze psychicznej;
- Czy występowanie objawów zespołu rzekomonerwicowego poprzedzone było wypadkiem przy pracy, lub innym czynnikiem stresogennym;
- Czy występowanie objawów neurovegetatywnych nie wynika z innych chorób (np. chorób układu krążenia);
- Czy występowanie zaburzeń koncentracji, pamięci, labilności emocjonalnej potwierdzone jest także przez członków rodziny pracownika;
- Czy występują skargi sugerujące zespół piramidowy, pozapiramidowy, mózdkowy lub polineuropatię;
- Czy objawy sugerujące encefalopatię i/lub polineuropatię wystąpiły nagle czy stopniowo narastały i czy ich ujawnienie nie wiązało się z istnieniem choroby samoistnej układu nerwowego.

W przypadku pojawienia się jakichkolwiek wątpliwości w ocenie stanu zdrowia pracownika należy rozważyć wykonanie innych badań dodatkowych i konsultacji:

- konsultację neurologiczną,
- konsultację okulistyczną,
- konsultację laryngologiczną,
- konsultację psychologiczną,
- konsultację psychiatryczną.

W zależności od wniosków z konsultacji neurologicznej oraz innych specjalistów diagnostyka stwierdzonych zaburzeń u pracownika może wykraczać poza badania laboratoryjne swoiste (zalecane) dla czynnika szkodliwego na stanowisku jego pracy. W ocenie kompleksowej należy uwzględnić badania obrazowe układu nerwowego [rezonans magnetyczny głowy (MRI), MRI rdzenia kregowego, tomografie komputerową głowy]; badania elektrofizjologiczne (potencjały wzrokowe wywołane, badanie przewodnictwa nerwowo – mięśniowego, elektroencefalografię - EEG), ocenę układu równowagi: (videonystagmografię, posturoografię), ocenę słuchu (audiogram), a także badania laboratoryjne oraz inne konsultacje specjalistyczne celem diagnostyki różnicowej pozazawodowej etiologii objawów.

Uwagi dodatkowe

- Do pracy w ekspozycji na czynniki neurotoksyczne nie powinny być przyjmowane osoby z chorobami obwodowego i/lub ośrodkowego układu nerwowego.
- Toksyczność substancji stosowanych w przemyśle nie ogranicza się wyłącznie do układu nerwowego, ale także do innych układów, narządów, dlatego profilaktyka i diagnostyka zatruć zawodowych niejednokrotnie staje się wyzwaniem interdyscyplinarnym.